ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
48

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-83-4

BRNO 2007

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board
Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board
Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief
Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors
Balázs Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Blanka Veselá

Technická redakce
Technical Editors
Dana Gregorová

Adresa redakce
Adress
Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
http://www.iabrno.cz

KNIHOVNA AV ČR
PD 1520
48, 2007
90270/09

Obrázek na obálce
Cover illustration
Jeskyně Býčí skála. Geometrický vzorec, datovaný do eneolitu.
Býčí skála Cave. A geometric pattern dated to the Aeneolithic.

Vychází jednou ročně/Published yearly
ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-83-4
Copyright © 2007 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Kniha byla vydána s přispěním Akademie věd ČR

Tisk/Print Bekros

Pokyny pro autory na internetové stránce
Instructions to authors on internet pages
http://www.iabrno.cz

Neben urzeitlicher Besiedlung wurde eine Kulturschicht aus der 2. Hälfte des 11. und dem 12. Jahrhundert verzeichnet. Erforscht wurde ein Ofenrest und es wurden 3 Gruben unbekannter Funktion dokumentiert. Die Besiedlung aus dem 13. Jahrhundert wird durch eine Kulturschicht, Pfostengruben und Keramikmaterial belegt. In das 15. Jahrhundert gehört eine Grube unbekannter Funktion und ein in die Sohle eingetiefter Keller oder Loch.

Katastralgebiet Trnitá

Křenová-Str. 71 und 73, Parzellen Nr. 176/1–176/4 (Aktion A111/2006). Neuzeit. Stadt, Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die Grabung erfolgte im Oktober und November 2006. Sie wurde durch den Aufbau des IFM-Zentrums veranlasst.

Es wurden keine Belege mittelalterlicher oder älterer Besiedlung festgestellt. Auf der Oberfläche der Anschwemmungsschichten beruhten unmittelbar Sand- und Schuttauschüttungen.

Přízova-Str. 4–6, Parzelle Nr. 1017 (Aktion A040/2006). Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung

Die erste Etappe der archäologischen Rettungsgrabung verlief im Zusammenhang mit dem Aufbau des Wohnhauses.

Neben urzeitlicher Besiedlung wurden zwei Gruben aus dem 10.–12. Jahrhundert festgestellt. Auf der Fläche kam ebenfalls die Besiedlung des Ersten Vorstadviertels zum Vorschein, das im 13. Jahrhundert gegründet worden war. Die Grabung wird forgesetzt werden, daher wird darüber nach ihrer Beendigung näher berichtet werden.

Katastralgebiet Veveří

Jaselská-Str., Parzelle Nr. 421 (Aktion A109/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch die Rekonstruktion der Wasserleitung veranlasst. Sie beschränkte sich auf die Aufsicht über das Abteufen der Versorgungsnetze und bestätigte nur die Anwesenheit rezenter Aufschüttungen.

Jaselská-Str., Parzelle Nr. 421 (Aktion A110/2006). Neuzeit. Ackergrund. Rettungsgrabung.

Die Bedingugen der Grabung sowie ihre Ergebnisse sind gleich wie bei der vorherigen Aktion.

Katastralgebiet Zábrdovice

Cejl-Str. 73, Parzellen Nr. 2/2, 5/1, 5/2 (Aktion A107/2006). Mittelalter, Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

Die archäologische Grabung wurde durch den Aufbau des Objekts des Verwaltungs- und Schulungszentrums des Südmährischen Kreisamts veranlasst.

Aus historischen Perioden wurde die slawische Besiedlung (7.–12. Jahrhundert) verzeichnet. Weitere Besiedlung ist erst ab dem 16. Jahrhundert (bis heute) belegt.

Lazaretní-Str. – Zábrdovická-Str. (Mariä Himmelfahrtskirche), Parzelle Nr. 1157 Aktion A022/2006). Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Rahmen der Renovierung des Fußbodens und der Errichtung neuer Versorgungsnetze in der Kirche wurden gestörte historische Baukonstruktionen dokumentiert.

In keinem der verfolgten Aushübe kamen archäologische Befunde oder angenommene Gräber vor. Aushübe an den Umfassungsmauern legten deren Fundamente frei. Im Zentralteil des Schiffes wurde eine Grabstätte wohl aus der 1. Hälfte des 19. Jahrhunderts entdeckt.

Lazaretní-Str. – Zábrdovická-Str., Parzellen Nr. 1138/1, 1161/1 (Aktion A082/2006). Mittelalter, Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der statischen Sicherung des Umfassungsmauerwerks und der Rekonstruktion des Freiplatzes vor der Westfront der Kirche wurde im September 2006 eine archäologische Rettungsgrabung vorgenommen.

Die Grabung stellte eine gotische Mauer fest, die wohl die ältere Phase der Kirche darstellt. Weiter wurde die Umfassungsmauer des Klosters und ein wohl neuzeitlicher Brunnen freigelegt.

Zábrdovická-Str. 3, Parzellen Nr. 1152, 1154 (Aktion A116/2006). Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Rekonstruktion der Heizanlage des Militärkrankenhauses erfolgte im Sommer 2006 die archäologische Aufsicht über Aushübe der Wärmeleitung.

Die Aushübe legten keine archäologischen Befunde frei.

BRNO (k. ú. Bohunice, Nový a Starý Lískovec, okr. Brno-město)

Západně od ulice Netroufalky. Novověk – 2. světová válka. Bojiště. Záchranný výzkum.

V roce 2006 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno záchranný archeologický výzkum na rozhraní katastrálních území městských částí Bohunice, Nový a Starý Lískovec při realizaci další etapy výstavby Univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, a to budování infrastruktury pro plánovaný Akademický výukový a výzkumný areál a související zázemí. Při této příležitosti bylo v dosud nezastavěném prostoru vymezeném přibližně komunikacemi ulic Kamenice, Bítešská (tzv. Pražská radiála), Jihlavská a Netroufalky odkryto pokračování známého polykulturního sídliště (viz kap. Neolit a Eneolit).

Nejmladší lidské aktivity, které se na dotčené ploše projevily, spadají do závěru druhé světové války. Vedle několika kráterů po výbuchu patrně šrapnelů se jedná především o systém zákopů, který byl podle objevených nábojnic vybudován v roce 1945 německými vojáky při obraně Brna před postupující Rudou armádou.

Michal Přichystal

Resumé

Brno (Kataster Bohunice, Nový und Starý Lískovec, Bez. Brno-město). Westlich von der Netroufalky Str. Neuzeit – 2. Weltkrieg. Kriegsschauplatz. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Brno-město, okr. Brno-město)

Hrad Špilberk, předbraní. Novověk. Opevnění. Záchranný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí předbraní při vjezdové bráně do NKP Špilberk byl koncem roku 2006 proveden záchranný archeologický výzkum (obr. 72). Dotčená plocha se nachází před západní bránou, na mapě 1 : 5 000, list Brno 9-0, je místo výzkumu lokalizováno v okolí bodu 222/253 mm od Z/J s.č. Nadmořská výška v tomto prostoru dosahuje 283 m. Při záchranném výzkumu byla odkryta velká část základů původního předbraní, které chránilo vstup do západní brány hradu. Zachyceny byly dva typy zdiva, mohutné kameno-cihlové nároží skořepinové konstrukce (K 901) a subtilnější cihlová konstrukce, tvořená dvěma zdmi o šířce koruny 55 cm (K 902–903). V místech případné návaznosti těchto zdiv se nacházel recentní výkop, který znemožnil určit jejich vzájemný vztah. I přes rozdílný charakter nemusí jít nutně o dvě stavební fáze předbraní, zdi K 902–903 mohly vzhledem k jejich poloze v trase původní komunikace souviset s konstrukcí lávky či padacího mostu (vlčí jáma?). Šikmé zkosení čelních stěn ukazuje, že předbraní bylo alespoň částečně založeno do hradního příkopu a tvořilo jeho vyzděnou eskarpu. Základová spára se nacházela v hloubce 180 cm, zdi zde nasedaly na skalní masiv, který dál klesal severním směrem (stěna příkopu). Na základě rozměrů cihel lze všechny zachycené zdi zařadit do barokního období. Přesné datování je obtížné, s výstavbou předbraní snad nemůžeme počítat před rokem 1645. K jeho zboření došlo kolem poloviny 19. století.

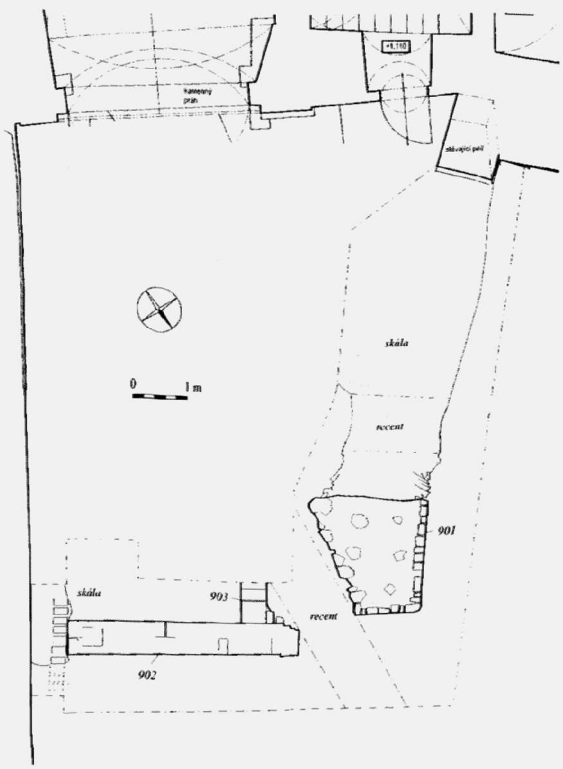

Obr. 72. Brno-Špilberk, předbraní. Půdorysný plán zjištěných archeologických situací.
Brno-Špilberk, Grundriss der festgestellten Befunde vor dem Tor.

Zuzana Baarová

Resumé

Brno (Kataster Brno-město, Bez. Brno-město). Burg Špilberk. Neuzeit. Befestigung. Rettungsgrabung.

BRNO (k. ú. Líšeň, okr. Brno-město)

„Staré Zámky". Starší doba hradištní. Ojedinělý nález. Povrchový průzkum.

Na podzim roku 2005 nalezli bratři M. a R. Malečkovi u vodní nádrže ležící pod severovýchodními svahy hradiště „Staré Zámky" (k lokalitě podrobněji Čižmář 2004, 92–93, zde pod heslem „BRNO-LÍŠEŇ 3") dva bohatě zdobené kovové artefakty. Jedná se o drobnější zlacené pásové kování lité z bronzu a nesoucí charakteristické prvky značně pokročilého avarského stylu – liliovité ryté motivy na podkladu s jemným puncováním (obr. 73: 1). To lze zejména na základě materiálu z okruhu avarsko-slovanských pohřebišť datovat do 2. poloviny 8. století (např. Justová 1990, 53, 67–74; Zábojník 1991, 241). Samotnému závěru „avarské doby" patrně náleží i drobná zlacená faléra, lisovaná z bronzového plechu a zdobená silně geometricky stylizovaným vegetativním ornamentem (obr. 73: 2). Prezentované předměty lze tak spojovat s vlastními počátky hradiska, založeného zřejmě právě v 2. pol. 8 stol. a zničeného požárem až někdy na konci 10. stol. (např. Poulík 1948–1950, 99–106).

Pavel Fojtík, Mojmír a Radim Malečkovi

Literatura

Čižmář, M. 2004: *Encyklopedie hradišť na Moravě a ve Slezsku.* Praha.

Justová, J. 1990: *Dolnorakouské Podunají v raném středověku.* Praha.

Poulík, J. 1948-1950: *Jižní Morava – země dávných Slovanů.* Brno.

Zábojník, J. 1991: Seriation von Gürtelbeschlaggarnituren aus dem Gebiet der Slowakei und Österreichs (Beitrag zur Chronologie der Zeit des awarischen Kaganats). In: Čilinská, Z. (ed.), *K problematike osídlenia stredodunajskej oblasti vo včasnom stredoveku,* Nitra, 219–321.

Resumé

Brno (Kataster Líšeň, Bez. Brno-město). „Staré Zámky". Die awarisch-slawische Periode (2. Hälfte des 8. Jh.). Einzelfund. Oberflächesammlung.